

in Imp. Gen., c. 16. Tum etiam, quia particula nostram, ut dixi, ipsummet creatorem iedicat. Unde Patres ex illa simile argumentum conficiunt, ut probent, cum Deus dixit, *Faciamus hominem*, etc., non fuisse locutum ad Angelos, quia neque angeli sunt creatores hominum, neque una, et eadem est angelorum, et Dei natura, ut videre licet in Augustino, Basilio, Chrysostomo et Theodoreto locis citatis, et Cyrillo, l. 1, cont. Jul. Idem ergo cum proportione dicendum est de Christi humanitate, seu de Christo, ut homine.

14. *Vera, et catholica assertio hominem fundare rationem imaginis in anima.* — *De ratione imaginis quid.* — Vera ergo, et catholica sententia est, hominem secundum animam factum esse ad imaginem Dei, id est, rationem imaginis animae esse impressam, ac subinde in illa fuisse fundamentum relationis imaginis ad Deum. Ita docent Basilios, Chrysostomus, Augustinus et alii Patres in locis citatis et praeterea Ambrosius, Psal. 448, octon. 10, in illa verb. *Manus tua*, etc. et Gregorius, l. 9, Mor., c. 27, alias 36, et Gregorius, Nissenus, orat. in verba illa: *Faciamus hominem*, et Damascenus, l. 2, c. 12, D. Thomas, dict. q. 73, a. 6, et bene Zeno Veronensis, epis. in l. Sermorum, serm. 2 et 4, t. 2, Bibliotheca et probatur a sufficienti partium enumeratione, nam homo habet in se imaginem Dei, et illa non est propria in corpore: ergo est in anima. Secundo, quia in anima concurrunt omnia, que sunt de ratione imaginis, nimur origo, et similitudo, ac representatio ex vi originis, juxta doctrinam Augustini, lib. 83, Quæst., q. 54, et aliis locis allegatis, et D. Thomæ supra, et l. p., q. 35. Anima enim a Deo habet originem, ut est de fide certum, nam per solam creationem fit. Deinde ratione animae homo habet propriam quamdam similitudinem cum Deo in eo gradu, in quo proprie, et formaliter Deus existit, nerpe in gradu vitae intellectualis: ergo ratione animae habet homo quod sit ad imaginem Dei. Probatur consequentia, quia de ratione imaginis est similitudo, vel secundum speciem, vel secundum gradum, qui proxime ad speciem accedit, vel secundum speciem, aut figuram, que speciem rei referat, ut sumitur ex Augustino, dicta q. 51, et D. Thoma, in cit. loc., et constat ex ipso usu, et appellatione imaginis. Animal enim brutum, licet interdum ex homine generetur, et cum illo in ratione animalis aliquam similitudinem habeat, nihilominus quia gradum rationalem nullo modo attingit, qui in

homine præcipuum est, ideo non dicitur, neque est imago ejus. Et ob eamdem causam bruta non dicuntur esse ad imaginem Dei, etiamsi in vita et cognitione majorem cum eo similitudinem habeant, quam inanima, quia intellectualis gradum, in quo Deus formaliter existit, non participant. At vero homo ideo est ad imaginem Dei, quia in gradu intellectuali cum eo convenit, et ideo cætera omnia infra hominem dicuntur vestigia Dei propinquiora quidem, vel remotiora, prout magis, vel minus participant aliquid de perfectione Dei. Homo autem per animam attingit intellectualis gradum: ergo ratione animæ est ad imaginem Dei.

15. *Prima objectio ex Epiphanio contra proximam resolutionem.* — Sed objicit aliquis Epiphanium, l. 2, hær. 70, parum a principio ubi argumentatur non esse id, secundum quod homo est ad imaginem Dei, quia licet in aliquibus proprietatibus videatur Deo similis, in pluribus est illi dissimilis: et deinde impugnat dicentes, imaginem esse in corpore, et tandem concludit, *decerni non posse, in qua parte hominis locatum sit id, quod est secundum imaginem*, et similia repetit, in *Anchorato*. Respondemus, primo in hoc Epiphanium excessisse, nam videtur ita voluisse Dei imaginem in homine invenire, ut in nullo sit dissimilis Deo, quod impossibile est, quia solus Filius Dei naturalis est perfecta imago Patris: homo autem est imago, sed deficiens, propter quod dicitur ad imaginem, ut supra ex Augustino notavimus. Qua propter licet animus hominis in multis distet a perfectione Dei, hoc non obstat, quominus sit vera, et propria imago, licet imperfecta, quia ad proprietatem imaginis satis est formalis convenientia, et similitudo in supremo gradu et proprio Dei, que in anima invenitur. Secundo dicimus indicare Epiphanium, quod licet imago Dei sit in anima, non satis constare, an sit in illa sola, vel etiam in corpore. Item, cum in animo multa sint, scilicet substantia, potentia, et actus, non satis constare, in quo istorum ratio imaginis fundata sit. Sed nihilominus haec non obstant, quominus certo constet, imaginem esse in anima.

16. *Secunda assertio bimembra suadetur.* — An vero sit etiam in corpore, dicendum breviter proprie et formaliter non esse, remote vero, et quasi in signo admitti posse. Priorem partem docet Augustinus, l. 24. cont. Faust., c. 2, dicens: *Cum in homine Deus fecerit id quod interius est, et id, quod exterius est, non fecit eum ad imaginem suam, nisi secundum id,*

quod interius est, non solum incorporeum, verum etiam rationale, quod pecoribus non inest. Ubi dicendo, non nisi, plane excludit corpus, et indicat rationem, quia corpus secundum se, nec rationem habet, nec cum Deo potest formaliter similitudinem habere. Quod magis explicat dicens: Hoc utrumque interius, et exterius simul unus homo est, hunc unum hominem ad imaginem suam fecit, non secundum id, quod habet corpus, corporalemque vitam, sed secundum id, quod habet rationalem mentem, etc. Alteram nihilominus partem tradit Augustinus, l. 6, Gen. ad lit., c. 12. Ubi cum dixisset hominem factum esse ad imaginem, non secundum corpus, sed secundum mentem, subdit; quanquam et in ipso corpore habeat quamdam proprietatem, que hoc indicet, quod erecta statuta factus est. Ubi cum dicit, quæ hoc indicet, satis ipse indicat, imaginem in corpore tantum esse ut in signo, non formaliter, quia nulla forma, et figura corporis in Deo est. Similia idem habet Augustinus, l. 4, de Genes. con. Manich., c. 17, et dict. q. 51, ubi latius id prosequitur et idem tradit D. Thomas, d. q. 93, a. 6, ad 2, et reliqui theologi cum Magistro, in 2, d. 46. De dubitatione vero indicata ab Epiphanio, scilicet, quid sit in anima propria ratio hujus imaginis seu proximum fundamentum relationis ejus, dicemus statim.

17. *Secunda objectio ex Theodoreto et Anastasio.* — Secundo objici potest Theodoreetus, quæst. 20, in Gen., et cum illo Anastasius Nissenus, in lib. Quæst. sacrae Scripturæ, q. 21, referens, et approbans verba Theodoreti dicens: *Quidam vocaverunt imaginem Dei id, quod est in anima invisibile, sed non recte dixerunt. Si enim invisible animæ imago Dei esset, multo magis Angeli vocarentur imagines Dei.* Unde videtur velle Theodoreetus nec in anima, nec in corpore esse imaginem, sed in toto conjuneto, seu composito, quod ex corpore, et animo resultat. Et ideo rationem imaginis explicare conatur per quasdam proprietates, quæ in anima sine corpore non inveniuntur: ut sunt regnare, judicare, et dominari pisibus maris, fabricare artificialia, ut domus, naves, imagines, et similia, in quo, ut ait, homo auctorem naturæ imitatur; et infra addit opera virtutis, et præsertim misericordiæ, ac denique concludit, cum solus homo sit ad imaginem, seu imago Dei ex omnibus creaturis, peculialem quamdam rationem hujus denominationis esse oportere, cuius nulla reliquarum creaturarum particeps sit. Imo addit ex hominibus solum virum esse ad imaginem, et non foemina-

nam, quia Paul. 1, ad Corinth. 11, de viro dicit: *Non debet velare caput suum, quia imago et gloria Dei est: de muliere autem dicit, quod vellet velare caput suum: ergo supponit mulierem non esse imaginem Dei, et rationem addit; quia homo dicitur factus ad imaginem ratione imperii, vir autem imperat foeminae, et non e converso.*

18. *Ostenditur primo contra Theodoreto Angelum esse ad imaginem Dei.* — Sed in hac objectione Theodoreetus falso nititur fundamentaliter, et in multis aliis non consequenter loquitur. Primum enim falsum est, Angelum non esse ad imaginem Dei, nam revera est, et perfectior modo, quam homo, simpliciter loquendo. Hæc est expressa sententia Dionysii, c. 7, de Div. nom., dicens: *Angelos ea scire, quæ in terra sunt, Scriptura testatur, non ea sensu haurientes quæ quidem sunt sensibilia, sed propria ad Dei imaginem effecta mentis virtute, atque natura.* Idem docuit Gregorius, hom. 34, in Evang., quem sequuntur D. Thomas, dicta quæst. 93, art. 3, et scholastici omnes, qui id, confirmant ex illo Ezech. 28: *Tu signaculum similitudinis, quod de principe malorum Angelorum Patres intelligunt.* Unde Isidorus, lib. 4, de sum. Bono, cap. 40, inquit: *Distat conditio Angeli a conditione hominis, homo enim ad Dei similitudinem conditus est: Archangelus vero qui lapsus est, signaculum Dei similitudinis appellatus est.* Et infra: *Quanto enim subtilior est ejus natura, tanto plenius extitit ad similitudinem divinæ veritatis expressa.* Quæ sunt fere verba Gregorii eadem repetit Beda, lib. Quæst., lib. 90.

19. *Accedunt Patres alii.* — Unde pro hac sententia citari possunt Patres omnes, qui verba illa de Angelo dicta esse intelligunt, ut Hieronymus ibi, et Isaías 44 et 54, et Augustinus, lib. 41, Gen. ad lit., cap. 25 et 41, de Civit., cap. 45, et Ambrosius, lib. de Par., cap. 2, et Tertullianus, lib. 2, cont. Marc., cap. 10, ubi sic exponit: *Tu es resignaculum similitudinis, qui scilicet integratatem imaginis, et similitudinis resignaveris.* Quæ verba tacito nomine Tertulliani satis accommodate ad rem præsentem exponit Hieronymus, supra Ezechiel, ut paulo post referam: et ibi etiam ponderat subjuncta verba: *Plenus sapientia et decore, dicens: Uli imago Dei est, ibi plenitudo sapientiae, et perfectus decor.* Non est ergo dubium, quin Angelus natura sua sit ad imaginem Dei tanto perfectius quam homo, quanto gradum naturæ intellectualis perfectius participat. Et ex concessis ab ipso Thoma potest hoc

convinci, nam si homo dicitur ad imaginem propter imperium, hoc commune est Angelis, qui (ut ipse fatetur) facultatem dominandi habent, quod probat ex Paulo, qui Angelos vocat, dominationes, principatus et potestates, et rectores tenebrarum harum ad Col. 1, et ad Eph. 3 et 6, et ex Dan. 10. Ubi Michael vocatur princeps Hebreorum et alias princeps Persarum, et alias Graecorum. Deinde si homo est imago, quia auctorem suum imitari potest fabricando artificialia, multo facilius, et excellentius potest id Angelus praestare. Denique haec potius sunt signa imaginis, quam forma, quae in principio, et radice eorum posita est: illa autem forma in Angelo est excellentior. Simpliciter ergo excedit Angelus in ratione imaginis. Neque obstat, quod Theodoreetus objicit, quia in Scriptura solus homo dicitur factus ad imaginem Dei. Tum quia in Scriptura non indistincte narratur creatio Angelorum, sicut hominis. Tum etiam, quia in loco Ezechielis satis significatur. Tum denique quia sufficeret argumentum, quod a fortiori ab homine sumitur, nam ex eo etiam quod Lucifer vocatur signaculum Dei, optime colligere possumus, quemlibet Angelum in suo gradu signaculum Dei esse.

20. Addit alteram responsonem D. Thomas cui ipse nimis insistendum non ruit. — Addit vero D. Thomas hominem secundum quid esse similiorem Deo, et duas proprietates explicat. Una est, quod sicut Deus est in mundo totus in toto, et totus in qualibet parte, ita anima in corpore. Sed in hoc non videtur homo Angelum excedere, sed potius e converso, nam, Angelus etiam potest esse in aliquo corpore totus in toto, et totus in qualibet parte: et in hoc hominem superat, quod non totus homo, sed tantum pars ejus, quae est anima, est tota in toto, et in qualibet parte, Angelus vero totus simpliciter est in toto, et totus in qualibet parte. Deinde est etiam perfectiori modo, quia anima est informando, Angelus vero praesidendo, aut operando tanquam extrinsecum agens, in quo videtur Deo similior quamvis multum ab illo distet. D. Thomas autem videtur totum mundum considerasse quasi unum corpus, cui Deus intime adest, totus in toto, et totus in qualibet parte ejus, dando illi esse altiori quidem modo, sed cum dependentia essentiali corporis ab ipso, et sub hac ratione dixit in homine, et anima ejus esse majorem quamdam similitudinem cum Deo. Alia proprietas est, quia in homine invenitur quedam Dei imitatio inquantum homo est de homine,

sicut Deus est de Deo. Sed optime addit D. Thomas hoc non pertinere ad rationem imaginis per se, sed solum supposita priori ratione substantialis imaginis, alioquin etiam in brutis imago Dei inveniretur. Unde recte concludit, cum haec sint valde extrinseea ad rationem imaginis, et Angelus excedat in eo, quod huic imagini intrinsecum est, sine dubio factum esse ad imaginem excellentiori modo, quam fuerit homo.

21. Ostenditur primo contra eumdem Theodoreti fœminam quoque esse ad imaginem Dei. — Primum argumentum. — Secundo non admittimus, quod Theodoreetus addit, fœminam non esse factam ad imaginem Dei. Quamvis eodem modo loquatur Chrysostomus, homil. 8, in Gen., et eumdem loquendi modum referat Gratianus in cap. mulier 33, quæst. 5, Ambrosius 1, ad Corinth. 44, ubi sic ait: *Mulier idcirco debet velare caput, quia non est imago Dei, ut ostendatur subjecta.* Item habet in capite haec imago, eadem causa, et quodlibet ex Augustino, in lib. Quæst., ex utroque Testamento mixtim quodlibet 106, et idem habetur in priori parte earumdem quæstionum ex solo veteri Testamento, quæst. 21 et 43. Verumtamen contrarium est simpliciter verum, quod docuit idem Augustinus 42, de Trinit., cap. 7, et Basilus, hom. 40, Exaem. et Gregorius Nissenus, in lib. de Opific. hominis, et D. Thomas, dict. quæst. 93, art. 4. Et probatur primo ex illo Gen. 1: *Faciamus hominem ad imaginem, etc., et infra: Creavit Deus hominem ad imaginem suam: quia ibi per hominem non significatur solus vir, sed significatur simpliciter humana natura, quatenus apta est in suis individuis creari sive sit vir, sive fœmina. Quod subjuncta verba manifeste declarant: Ad imaginem Dei creavit illum, masculum et fœminam creavit eos.* Quæ verba recte ponderavit Augustinus dicens: *Ad imaginem Dei naturam ipsam humanam factam dicit, quæ sexum utrumque complectitur, nec ab intelligenda imagine Dei separat fœminam.* Potestque confirmari ex illis verbis, cap. 5: *Hic est liber generationis Adam in die, qua creavit Deus hominem, ad similitudinem Dei fecit eum: masculum et fœminam creavit eos, etc.* Quibus evidenter explicatur de utroque sexu, quod prius in singulari, seu communiter de homine dicitur. Similiter Sap. 2, dicitur Deus, fecisse hominem inexterminabilem et ad imaginem: sicut ergo primum fuit commune mari, et fœminæ, ita et secundum. Simili modo indui potest, quod dicitur Gen. 9: *Quicumque*

effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius, ad imaginem quippe Dei est factus homo. Nam lex illa tam est lata contra eum, qui effundit sanguinem fœminæ, quam viri; ergo etiam ratio legis non solum virum, sed etiam fœminam comprehendit. Sie etiam inducit Augustinus illud ad Colos. 3: *Expoliante veterem hominem cum actibus suis, et induentes norum eum, qui renovatur in agnitionem secundum imaginem ejus, qui creavit illum.* Nam renovari in agnitionem Dei commune est fœminæ et viro: renovatio autem fit secundum imaginem: ergo etiam ratio imaginis communis est. Nam illa renovatio, ut Augustinus ait, fit in spiritu mentis ubi sexus nullus est, sicut ad Ephes. 4, dixit idem Paul.: *Renovamini spiritu mentis vestrae, et ad Gal. 3, dixit: In Christo non est Iudeus: nec Graecus: non est servus, nec liber: non est masculus, nec fœmina:* ergo uteque servus renovatur in Christo, et uteque est ad imaginem Dei.

22. Secundum argumentum. — *Ad objectionem ex Theodoreto in fine n. 47.* — Denique omnia illa, in quibus Theodoreetus ponit rationem imaginis, in muliere inveniuntur. Quia etiam fœmina est capax dominii, et principatus, et artificialia operari novit, et (quod caput est) habet facultatem rationalem, et intellectualis, secundum quam præcipue ratio imaginis attenditur: ergo etiam ipsa est ad imaginem Dei. Neque obstat, quod Theodoreetus, objicit ex Paulo specialiter dicente de viro, *quod sit imago, et gloria Dei,* nam per hoc non excludit a fœmina esse ad imaginem, sed indicat, in hoc habere virum speciale excellentiam, quia ipse fuit aliquo modo principium fœminæ, et est caput ejus, ac finis, in quo peculiari modo Deo assimilatur. Ita fere D. Thomas, dict. q. 93, a. 4, ad 1, id colligens ex verbis ejusdem Pauli: *Non enim vir est ex muliere, sed mulier ex viro, et vir non est creatus propter mulierem, sed mulier propter virum.* Et declarat optime Augustinus, l. de Oper. Monach. c. 32, dicens, esse quidem in fœmina imaginem Dei, quamvis corpore, sive sexu non ita illam significet, sicut vir. Et ad eumdem modum exponenda sunt, quæ Gratian (ut initio n. 21, attingebatur) ex Augustino et Ambrosio refert. Præterquam quod libri, unde desumpta sunt, incertæ sint auctoritatis.

23. Tertium argumentum. — Tertio immrito negat Theodoreetus animam rationalem esse ad imaginem Dei, eo quod invisibilis sit. Nam licet verum sit, hominem integrum esse ad imaginem Dei ratione animæ, et secundum aliquam proprietatem, vel conditionem inventi in toto compositio sensibili, quod est homo, in qua peculiarem habet similitudinem ad Deum, quam non habet anima separata, ut est dominari brutis animalibus, producere sibi simile vel etiam ante facta componere, nihilominus anima secundum se spectata ad imaginem Dei creata est, et separata a corpore substantiali imaginem in se retinet, quia essentialiter intellectualis est. Unde quæ de Angelis diximus, de anima separata idem probant: quia etiam anima separata vere subsistit in gradu intellectuali; et licet in illo sit incompleta substantia, et simpliciter minus perfecta imago, nihilominus secundum quid in aliquo excedit Angelos, et magis assimilatur Deo, nimurum, quia potest suum esse communicare corpori, et illi substantialiter uniri, quod Angelus non potest. Deus autem altiori modo, et sine imperfectione, vel per creationem, et conservationem, vel mirabilius, per Incarnationem id facere potuit.

24. *Imago et similitudo an secundum naturalia, an potius secundum supernaturalia inveniantur in anima.* — *Assertio tertia quoad imaginem.* — *Probatur.* — Superest vero ulterius inquirendum quid sit in anima ipsa propria, et proxima ratio fundans relationem imaginis, nam in anima inveniuntur et natura, et gratia, unde queri potest, an anima sit ad imaginem Dei secundum naturam, vel secundum gratiam. Item in anima sola natura spectata distinguunt possunt substantia, potentia, et actus, de quibus idem interrogari potest. Advertendum ergo est in Genesi non solum dici, hominem esse creatum ad imaginem Dei, sed etiam ad similitudinem, de quibus verbis controversia est, an idem significant, vel diversa, et ideo in hoc puncto de illis sigillatum dicendum est. Quod ergo attinet ad imaginem, omnium sententia est, inveniri in homine, seu anima secundum naturam ejus. Ita docent omnes Patres supra allegati, et alii, quos statim referemus, et probatur sufficienter ex dictis. Quia homo est ad imaginem Dei, in quantum in intellectuali gradu cum illo convenit, sed hoc habet anima rationalis per naturam, sicut et Angeli: ergo secundum esse naturale animæ convenient homini ratio imaginis. Et confirmatur hoc ex verbis Genesis: *Faciamus hominem ad imaginem, et similitudinem nostram ut præsit, etc.,* nam ex his colligitur inde convenire homini esse ad imaginem, unde illi convenit posse præesse brutis animalibus, sed hoc convenit illi per naturam rationalem,

quatenus talis est, quamvis gratiam non habeat: ergo et ratio imaginis. Unde Augustinus, serm. 27, de verb. Apostoli, cap. 2. *Habemus* (inquit) *aliquid amplius, quam bestie, mentem, rationem, consilium, quod non habent bestiae, in eo facti sumus ad imaginem Dei. Denique ubi Scriptura narrat, quod facti sumus, ibi subjungit, ut nos pecoribus non solum anteponat, sed etiam proponat.* Et infra interrogat, unde habeat potestatem, et respondet *propter imaginem Dei.* Confirmari etiam potest ex loco citato ad Colos. 3. *Induite nōrum hominem, qui renovatur in agnitionem secundum imaginem ejus, qui creavit illum.* Nam ex his verbis sic possumus argumentari, homo renovatur per fidem et gratiam, ut docet Augustinus, lib. 2, de Peccat. merit., cap. 2, sed quando sic renovatur per fidem, et gratiam, non fit imago Dei, sed perficitur secundum imaginem Dei: ergo per naturam habet, quod sit ad imaginem. Quo fere modo argumentatur Augustinus 12, de Trinit., cap. 7. Denique argumentum supra sumptum ex Genes. 9, hie etiam locum habet, nam homicidium dicitur ibi morte dignum, quia homo est ad imaginem Dei, sed homicidium praeceps spectatum secundum rationem naturalem, ut est contra hominis naturam, habet illam gravitatem, et est dignum tali poena: ergo etiam ratio imaginis in ipsa hominis natura fundata est.

23. *Corollarium ex dictis.* — Unde obiter colligitur, nullam naturam inferiorem humana esse ad imaginem Dei, ut recte docet D. Thomas, in dicta questione, art. 2, quia in nulla inferiori natura invenitur gradus intellectualis, quo nihil est propinquius Deo in creaturis, ut dixit Augustinus, lib. 83 Quæstionum, q. 51, et ideo solum in natura, quæ illum gradum attingit, imago Dei invenitur. Sed dicunt aliqui in toto mundo esse imaginem Dei, et multo perfectius, quam in homine solo, quia in mundo continentur omnes gradus rerum, et plures rationes, et modi representandi excellentiam et magnitudinem Dei. Sed hoc improprie dicitur, et preter modum loquendi Scripturæ. Quia licet Scriptura describat creationem mundi corporei, nunquam significavit, DEUM creasse illum ad imaginem suam. Et ratio est, quia mundus, ut sic, non est aliquid vere unum, sed tantum secundum quemdam ordinem, seu comparationem et accidentalem unionem, sub qua ratione non potest dici ad imaginem Dei, quia in illo ordine, vel compositione, non nisi valde metaphorice Deo assimilatur. Si autem sit sermo de rebus, ex quibus mundus constat,

quædam sunt ad imaginem Dei, aliae vero minime. Unde non potest mundus alia ratione dici ad imaginem DEI, nisi quatenus homo, vel angelus est ad Dei imaginem. Propter quod impertinens est comparatio, quæ inter mundum et hominem in hoc fit, quia si mundus sensibilis non includat hominem, non potest dici ad imaginem Dei: si autem sub mundo comprehendatur homo, tota ratio imaginis est in homine: et ideo neque hoc modo potest in mundo esse perfectior imago, quam in homine, utique in eo in quo proprietas imaginis consistit. Quamvis secundum alias considerationes, vel comparationes quædam aliae imitationes Dei inveniantur in mundo, seu aliis partibus ejus, quæ in homine non reperiuntur, quæ magis ad vestigia Dei quam ad imaginem pertinent.

26. *Quarta assertio etiam ad imaginem attinet.* — *Declaratur ratione.* — Addendum vero est, cum in natura rationalis animæ, vel angelici tria inveniantur, substantia, potentia et actus, in omnibus illis rationem imaginis considerari, ac fundari posse, vel certe ex omnibus illis hanc imaginem compleri et consummari. Ita sumitur ex variis modis, quibus sancti rationem hujus imaginis in homine declarant, et simul ratione potest facile ostendi. Nam impræmis anima ratione sua substantia, in intellectuali gradu essentialiter constituitur, et ex ejusdem substantia essentiali perfectione habet, quod sit intelligentia capax: sed haec est fundamentalis ratio hujus imaginis, ut diximus: ergo. Et confirmatur ex proprietatibus maxime propriis talis substantia: est enim incorporea, indivisibilis, immortalis, seu æterna, ubicumque est, tota in toto existit, et in singulis partibus est capax participationis divinitatis et virtutum, et actuum comitantium illam. Et ita Augustinus, lib. de Quantitat. animæ, cap. 2, per immortalitatem animæ imaginem explicat. In libro autem de Ecclesiasticis dogmatibus illi attributo, capite ultimo dicitur anima ad imaginem non solum, quia *incorporea est, sed etiam quia æterna.* Gregorius autem Nyssenus, in libro de Hominis opificio, cap. 16, a medio, in editione Basiliensi, anni 71, ad imaginem dicit esse, quia particeps est summi boni, quod Deus est: et idem repetitur in orat. catechet., c. 5, ex editione Parisiensi, an. 73.

27. *Progreditur dicta declaratio.* — At vero sola anima sine potentia non refert sufficienter divinam naturam, quatenus intellectualis est, nam Deus ita est intellectualis per naturam

suam, ut per eamdem nostro modo intelligendi habeat vim et facultatem proximam intelligendi et amandi, et libere operandi: at vero anima non habet haec omnia per suam substantiam sine potentia: ergo potentia animæ ad complementum hujus imaginis pertinet. Atque ita Augustinus, 12, de Civitate, c. 23, et tract. 8, in 1, Epist. Joann. ponit rationem imaginis in mente rationali. Idem serm. 27, de verb. Apost., et in serm. 63, de verb. Dom., ponit illam in intellectu, memoria et voluntate. Quod etiam habet Bernardus, in lib. Medit., cap. 1. Et quia liberum arbitrium est facultas voluntatis et rationis, ideo in libertate intellectualis naturæ rationem imaginis ponit Ambrosius, lib. 6, Exaem., c. 8, et Damascenus, lib. 2, de Fide, cap. 12, et Nyssenus, lib. de Homin. opific., cap. 4, et Bernardus, lib. de Grat. et liber. Arbit. Unde ulterius, quia homo per rationem et libertatem est capax dominii, et facultatem habet ad regendum et gubernandum: ideo in hac facultate constituunt sæpe Patres rationem imaginis consentaneæ ad verba illa Dei, *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, et præsit.* Ita Basilus, Ambrosius et Chrysostomus, ac Theodoretus locis citatis, et Damascenus, dicto cap. 12, et Augustinus, lib. de Catechizan. rudib., cap. 18, et lib. 3, Genes. ad litter., cap. 20, et indicat Hieronymus, Epist. 146 ad Damascenum, de Filio prodigo, parum ab initio.

29. *An idem valeat esse ad imaginem et similitudinem.* — *Prima sententia.* — Superest videntur, an etiam per gratiam sit imago Dei in homine, simulque explicanda est alia particula, *ad similitudinem*, prout supra proposuimus. Dua itaque sunt expositiones illorum verborum, *ad imaginem et similitudinem.* Una est, ut non significant res diversas, sed eamdem magis declarent, ita ut particula, *ad similitudinem*, solum denotet illam imaginem Dei esse valde perfectam. Nam, ut recte dixit D. Thomas, dicta quæst. 93, art. ult., licet similitudo sit de ratione imaginis, nihilominus, quia similitudo ipsa potest esse magis et minus; ideo ad denotandum perfectionem imaginis dici sollet habere similitudinem, ac proinde quamvis illæ duas voces conjugantur, idem magis perfectum significant. Et potest haec expositiō optimè sustineri et confirmari ex illo Genes. 3, ubi solum dicitur, *Creavit Deus hominem ad similitudinem suam*, sicut aliis locis solum dicitur homo ad imaginem factus, ut Genes. 9 e Eccles. 17. Quibus indicatur idem per singulas voces, quod per utramque simul significari: imo Sapient. 2, dicitur Deus creasse hominem ad imaginem similitudinis suæ, ubi juxta phra-